

Fra:
Ekspertpanel på Møteplass folkehelse under Arendalsuka 2017

Til:
Helseminister Bent Høie
Helse og omsorgsdepartementet
Helsedirektoratet
KS

Kopi:
Ekspertpanel

30.11.17

Innspill til folkehelseprogrammet fra Møteplass folkehelse 2017

Foto: B. Heneide, Frivillighet Norge 1

Program for folkehelsearbeid i kommunene (Folkehelseprogrammet) er en viktig arena for å fremme samarbeid mellom kommuner og frivillige organisasjoner i Norge. Slike samarbeid fremmer befolkningens helse på mange områder, som blant annet å bygge sosial kapital; inkludering; medvirkning og mestring. Alle kommuner samarbeider med frivillige organisasjoner på en eller annen måte. Dessverre har kun 13% av Norske kommuner en god frivillighetspolitikk. Det betyr å satse på – og systematisere samarbeidet med frivillig sektor. Årets statsbudsjett synliggjør en satsing på dette gjennom Folkehelseprogrammet. KS, Helsedirektoratet og Frivillighet Norge har i flere år jobbet for å

fremme slike samarbeid, blant annet gjennom intensjonsavtale mellom Helsedirektoratet og Frivillighet Norge og samarbeidsplattform mellom KS og Frivillighet Norge. Aktørene har hatt mange tiltak sammen på ulike arenaer. I 2017 ble det besluttet å bruke et felles arrangement: Møteplass folkehelse under Arendalsuka som en innspillskanal til folkehelseprogrammet. Møteplassen er finansiert over statsbudsjettet (HOD). Til møteplassen ble om lag 50 engasjerte eksperter på frivillighetssamarbeid invitert til en workshop (se vedlagt deltakerliste). Ekspertene er ledere i offentlig og frivillig sektor på nasjonalt og lokalt nivå. Avsenderne av dette innspillet er deltakerne som var tilstede på workshopen. Innspillene er summen av det alle deltakerne fremmet på workshopen. På workshopen ble følgende drøftet i grupper og notert:

1. Erfaringer aktørene har fra samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor
2. De største bremseklossene for frivillig aktivitet
3. De viktigste tiltakene kommunen kan gjøre for å bedre samarbeidet med frivilligheten
4. Hvilke konkrete temaer innen helse og trivsel man ønsker å samarbeide om fremover
5. Hvilke tiltak bør fremmes på nasjonalt nivå for å fremme lokale, innovative samarbeid mellom frivilligheten og kommunene?

Under følger svarene på spørsmålene fra deltakere på workshopen, etterfulgt av en konkluderende oppsummering. Svarene har blitt skrevet ned, analysert og systematisert av ansatte i Frivillighet Norge.

Foto: B. Heneide, Frivillighet Norge 2

Erfaringer aktørene har fra samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor

Samarbeid:

- Det er ofte god vilje for samarbeid, men man mangler ofte tiltak. Det offentlige går ofte ikke til frivilligheten før de har forsøkt alle offentlige tiltak. Da har allerede frivilligheten laget egne tiltak og det kan være vanskelig for frivilligheten å få bli et supplement
- Lurt å spille på det de ulike aktørene er gode til fordi alle jobber mot samme mål
- Lokal frivillig erfaring handler om tillit mellom kommunen og frivilligheten
- Kommunale prosesser tar lang tid og frivilligheten kommer for sent inn
- Behov for brobygging

- Kommunen må være ansvarlig for samarbeidet
- Forpliktende samarbeid med kommunen skaper best resultater
- Kommunene må tilrettelegge for møteplasser for deling av informasjon, kunnskap og satsinger
- Behov for koordineringsfunksjon ovenfor frivilligheten i kommunen
- Et prosjekt kan bli skjørt når kommunen overlater alt arbeidet til organisasjonene
- Taushetsplikten blir ofte brukt som unødvendig unnskyldning mot samarbeid
- Det er vanskelig å få frivillige som ønsker å ta på seg verv. Det blir ofte for mye søknader og rapportering.
- Behov for forenkling og sammenslåing av tilskuddsposter, samt en økning i frie midler
- Gode søknader får midler nesten uavhengig av innhold, men de kan ikke videreføres fordi tilskuddsmidlene dekker ofte prosjekter og ikke videreføring

Forskjeller mellom sektorene:

- Ulike forventninger i kommunene og organisasjonene
- Ulike kulturer i kommunen og frivilligheten
- Ikke god nok kjennskap til hverandre
- Kommunen må være tydelig på hva de trenger
- Frivillige organisasjoner må være tydelige på hva de kan bidra med
- Kommunalt ansatte må vite hva som finnes av frivillighet i kommunen
- Kommunen kan ikke pålegge frivilligheten noe – den er fri og villig til å gjøre det de vil
- Konkurranse og manglende kjennskap til hverandres sektor kan hindre samarbeid

Foto: B. Heneide, Frivillighet Norge 3

De største bremseklossene for frivillig aktivitet

I Folkehelseprogrammet:

- Folkehelseprogrammet burde vært en mulighet til å skape prosjekter sammen framfor at kommunene definerer oppgavene og så inviterer organisasjonene inn.
- Fristene bør ta høyde for at det blir nok tid til å komme med innspill slik at det ikke blir en kommunal ramme som frivilligheten kanskje kan passe inn i.

To ulike kulturer møtes:

- Kommunalt ansatte jobber på dagtid, frivilligheten er ofte på kveldstid
- Kommunen må bli modigere og ta imot innspill fra frivilligheten som ikke nødvendigvis er akkurat slik de hadde tenkt.
- La frivilligheten gjøre det de er gode på og har lyst til
- Kommunene undergraver organisasjonene ved å overta organisasjonenes aktiviteter, eller selv begynner å rekruttere frivillige (kommunal frivillighet)
- Enkeltpersoner kan ofte være en bremsekloss
- Mange kommuner har frivillighet langt ned på lista
- Frivillige kan noen ganger føle at «jeg er bare gratis arbeid»
- Sektorproblemer i det offentlige: «dette er ikke mitt ansvar»
- Lovpålagt / ikke lovpålagt -problematikk
- Organisasjonene må være flinkere til å «åpne seg opp»
- Manglende tillit fra kommunen

Tilrettelegging:

- Mangel på kommunal tilrettelegging
- Kommunen bestiller aktivitet og definerer hva disse skal inneholde
- Manglende koordinering av midler mellom ulike etater
- Økt sentralisering og byråkratisering
- Frivillighetssentralene fungerer ulikt
- Mangel på gratis utlån av lokaler
- Manglende virkemidler for å løfte fram noe forpliktende for kommunen ifht frivillighet
- For mye profesjonalisering av frivillig arbeid og frivillig arbeid som bygges opp over tid blir sårbart om noen slutter

De frivillige:

- Trend: folk vil velge selv. Hvis det minner for mye om arbeid så vil de ikke drive med det
- Eldre vil ikke binde seg
- Karrierejag i hverdagen
- Tidsklemma
- De frivillige må oppleve å bli sett. Manglende kapasitet for organisasjonene til å følge opp de frivillige
- Ildsjel-engasjement blir ofte døgnfluer og stunt – det blir sårbart
- Samme ildsjeler står på hele tiden. Ildsjelene blir alene og brenner seg ut

Økonomi:

- Kommunens begrensede ressurser

- Vanskelig å finansiere systematisering, teknologi, vedlikehold og rekruttering av frivillige
- Tilskuddsmidler kan ofte ikke gå til lønnsmidler til ansatte som kan rekruttere frivillige
- Manglende ressurser til å organisere aktiviteten
- For lite frie midler
- Det bør være mer forutsigbarhet ifht økonomi
- Manglende tilrettelegging gjør at små organisasjoner uten ansatte slutter å søke om penger

Foto: B. Heneide, Frivillighet Norge 4

De viktigste tiltakene kommunen kan gjøre for å bedre samarbeidet med frivilligheten

- Inviter frivilligheten til samarbeid
- Lag en tverrsektoriell kommunal frivillighetspolitikk, basert på Samarbeidsplattformen til KS og Frivillighet Norge, som forankres og revideres jevnlig
- Lag avtaler mellom det offentlige og frivilligheten – må være langsiktig med mål og delmål
- Tilrettelegg for en felles prosess: drømmebanken – hvordan vil vi ha det her på dette stedet?
- Hva trengs? Hva kan kommunen? Hva kan frivilligheten? Hva med næringslivet?
- Definere tydelige mål
- Tilrettelegg for faste møteplasser
- Inviter til innspill i planarbeid og politikkutvikling
- Øk kompetansen blant politikere og kommunalt ansatte om frivilligheten lokalt, dens verdi og potensialet for samarbeid, for eksempel frivillighet inn i folkevalgtopplæringen
- Få bedre oversikt over den lokale frivilligheten – hvem, hva, hvordan
- En person i kommunen bør være kontaktperson for frivilligheten
- Tilrettelegg for at ansvaret blir fordelt i kommunen i stedet for at en person må gjøre alt
- Kommunen må ha en aktiv, oppsøkende rolle som tilrettelegger: være aktiv mot frivilligheten
- Kommunen og frivilligheten må ha avklarte roller. Hva er kommunens oppgaver og hva er frivillige organisasjoners oppgaver?
- Legge ned en innsats for selve samarbeidet – ikke bare si at man skal gjøre det
- Ikke gjør det for vanskelig – bruk de strukturene som allerede fins

- La ildsjelene være ildsjeler!
- Styrk det frivilligheten selv er god på. Ikke krev noe annet
- Tilrettelegg for samarbeid mellom næringsliv og frivillige organisasjoner
- Informer innbyggerne om muligheten til å delta på frivillighetens arrangement gjennom ulike kanaler. Aktivitetskalenderen til kommunen må også synliggjøre frivillighetsaktiviteten
- Kommunen bør lenke til Frivillig.no på sine hjemmesider
- Hjelp frivillige organisasjoner å nå ut til folk som de har vanskelig for å nå i dag, eks fattige barn, folk på trygd, ensomme osv.
- Kommunen bør tilby bruk av gratislokaler til frivilligheten
- Man kan gjøre det lettere for organisasjonene og for de frivillige om ny teknologi tas i bruk, for eksempel App som Drammen kommune har for utlån av lokaler
- Informer innbyggerne om muligheten til å være frivillig gjennom Frivillig.no
- Informer innbyggerne om muligheten til å påta seg frivillige verv
- Sørg for å legge til rette for at engasjementet kommer nedenfra og opp
- Løft fram gode eksempler fra kommunen som har fått til et godt samarbeid og / eller gode suksessprosjekter
- Gi frie, mer forutsigbare og langsiktige tilskuddsordninger
- Gjør mer forskning på hvor mye verdi frivilligheten bidrar med lokalt
- Skap et nettverk mellom organisasjonene – mange synergier kan oppnås der
- Sørg for at frivillige og frivilligheten bli sett

Hvilke konkrete temaer innen helse og trivsel man ønsker å samarbeide om fremover

Under følger en ordskey på temaer som deltakerne oppga at de vil samarbeide mer med offentlig sektor om.

Hvilke tiltak bør fremmes på nasjonalt nivå for å fremme lokale, innovative samarbeid mellom frivilligheten og kommunene?

- Fortsett å sette kommunal frivillighetspolitikk på nasjonal dagsorden
- Økt den politiske aktiviteten på feltet
- Staten, kommunesektoren og frivillig sektor må enes om en felles plattform for samarbeid
- Se utover landets grenser på hvordan andre har gjort det. Blant annet har over 90 % av danske kommuner en god frivillighetspolitikk
- Legg føringer om samarbeid for eksempel i tilsagnsbrev fra ulike departement og direktorat
- Utvikle en fellesportal hvor staten/KS/ Frivillighet Norge kan videreformidle informasjon om ulike temaer – et verktøy for kommunene
- Lag fellesplattformer og arenaer hvor de ulike aktørene kan møtes
  - o Løft fram gode eksempler slik at andre kan lære om det
  - o Gi opplæring på frivillighet til politikere og byråkrater
- Produser veiledere og gode modeller for samarbeid
- Lag nasjonale / fylkeskommunale tilskuddsordninger der kommuner kan søke for å få til bedre samarbeid og koordinering
- Gjør tiltak og lag tilskuddsordninger som får flere kommuner til å ha frivillighetspolitikk
- Lag samlede, frie og forenklete øremerkede tilskudd til frivilligheten i kommunene
- Frem og beskriv samspill med frivilligheten i anbud
- Sørg for at Frivillig.no blir bærekraftig verktøy for kommuner, innbyggere og frivilligheten
- Avklar samarbeid og taushetsplikt
- Skap en bedre forståelse av hva likepersonarbeid er
- Frem "De 10 frivillighetspolitiske bud"
- Husk dilemmaene: kommunene vil ha egen selvråderett, men gjerne ha informasjon
- KS sin verktøykasse for folkehelse bør lages også for frivillighet og kommunen
- Frivillighet Norge bør samle inn og spre ideer til alle medlemmer
- Eksempel fra Island: Fritidskort til alle barn for å bli med i en organisasjon

Foto: B. Heneide, Frivillighet Norge 5

Oppsummering og konklusjon

Frivilligheten er veldig interessert i å bidra mer til Folkehelseprogrammet! En fullsatt sal med entusiastiske frivillighetsekspertene har sammen kommet fram til disse rådene til folkehelseprogrammet. Mange av rådene er identiske med de tiltak som Frivillighet Norge anbefaler kommunene å utvikle for å lykkes med frivillighetspolitikk. Et hovedmål med kommunal frivillighetspolitikk er at kommunen skal bli en bedre tilrettelegger for at frivilligheten skal kunne utvikle seg. Det er ingen tvil om at kommunene er interessert i å samarbeide med frivilligheten – og at mye godt samarbeid finnes. Deltakelse i frivillige lag og foreninger har først og fremst en egenverdi, men også noe man gjør for å bidra som samfunnsengasjert medborger. Gjennom å vedta en kommunal frivillighetspolitikk der frivilligheten har bidratt i utviklingen, øker også sjansen for mer dialog og samarbeid om felles utfordringer lokalt. Derfor er dette innspillet fullt av gode erfaringer om hva som hindrer – og hva som kan legge til rette for – godt samarbeid mellom frivilligheten og kommunene. I Norge har vi dog en lang vei å gå, når kun 13 % av kommunene har en god frivillighetspolitikk. Likevel er vi optimistiske, når vi ser at det er så mye vilje – fra begge sider – for å få satt dette i system. Samtidig er det ingen tvil: vi trenger hjelp for å få dette til! Vi håper derfor at Helseministeren, KS og Helsedirektoratet tar innspillene godt i mot. Innspillene bør løftes fram slik at fylkeskommunene og kommunene kan legge til rette for godt samarbeid mellom sektorene og at Folkehelseprogrammet kan føre til at alle kommuner og fylkeskommuner i Norge utvikler og vedtar en frivillighetspolitikk. Vi ser fram til å samarbeide bedre og mer framover!

Spørsmål og tilbakemelding kan gis til Frivillighet Norges sekretariat.

Vedlegg

- Deltakerliste
- De ti frivillighetspolitiske bud

Vennlig hilsen Møteplass folkehelse 2017 under Arendalsuka

Deltakerliste

Mette Smestad	Selvhjelp Norge	Spesialrådgiver
Tone Granaas	Norsk Revmatikerforbund	Generalsekretær
Anne Mørland Lein	Askim kommune	Rådgiver, folkehelse
Lisbeth Iversen	Med hjerte for Arendal	Leder (for samarbeidsrådet)
Marte Kvernland	Den Norske Turistforening (DNT)	rådgiver Folkehelse og Inkludering
Håvard Dalen	Alder AS	
Hildegunn Brattvåg	Helsedirektoratet	Seniorrådgiver, avdeling levekår og helse.
Stine Busborg Sagen	Kristiansand kommune	Folkehelsekoordinator
Kari Kverneland Kastmann	Selvhjelp Norge	Daglig leder, Rogaland, Aust- og Vest-Agder distriktskontor.
Nina Evensen Smith	koordinerende enhet, Arendal kommune	
Elisabeth Madsen	Nasjonalforeningen for folkehelsen	daglig leder fylkeskontoret for Oslo og Østfold
Jørgen Foss	Folkehelse-entusiast og samfunnsdebattant	
Eugene Guribye	Agderforsk	Forskningssjef
Kristian Kise Haugland	Landsleder	Mental Helse
Christian Hellevang	KS	Rådgiver frivillighet, boligsosialt, UU
Christine Mikkelsen	Grimstad Kommune	Folkehelsekoordinator
Tove Gundersen	Rådet for Psykisk Helse	Generalsekretær
Hege Bjørnsdatter Braaten	ExtraStiftelsen	Kommunikasjonssjef
Elisabeth Skarderud	Nasjonalforeningen for Folkehelsen.	Daglig leder fylkeskontor Hedmark og Oppland
Bjørn Vidar Gundersen	Fylkesmannen i Aust-Agder og Vest-Agder	Senior rådgiver
Stian Antonsen	ExtraStiftelsen	politisk rådgiver
Ingvild Gundersen Little	Sunne Kommuner	Daglig leder
Wenche Frogn Sellæg	statens seniorråd	Leder
Grete Herlofson	Norske kvinners Sanitetsforening	Generalsekretær
Wenche Halsen	statens seniorråd	Kommunikasjonsrådgiver
Anette Sett Gjessing	HelseFrem	Prosjektleder
Atle Svendal	Komite for Helse, Omsorg & Folkehelse. Arendal Kommune	Komitéleder (AP)
Kristin Sofie Waldum-Grevbo	Landsgruppen av helsesøstre, Norsk sykepleierforbund	Leder
Hans Christian Lillehagen	ExtraStiftelsen	Generalsekretær
Joachim Sagen	Norsk Revmatikerforbund	Barne- og ungdomskonsulent
Ingrid Kølher Knutsen	statens seniorråd	Sekretariatsleder
Ingunn Ulvestad	Frivilligkoordinator	Mandal kommune
Ellen Rykkja Gilbert	Norges røde kors	Seniorrådgiver, Gatemegling.
Viggo Bjørge	Norges musikkorps forbund	Inkluderingsagent
Elin Olsen	Daglig leder	Spiseforstyrrelsesforeningen (SpisFo)
Mona Bjellang	Opplysningskontoret for Meieriprodukter (melk.no)	Fagsjef, Ernæring

Innhent kunnskap om de frivillige organisasjonene. Hva driver de med? Hvilke mål, ressurser og utfordringer har de? Vil de samarbeide mer med kommunen, næringsliv, eller organisasjoner?

Inviter hele bredden av frivilligheten til dialog. Tenk frivillighet i all kommunal planlegging. Frivillighetspolitikken bør revurderes ved nytt kommunestyre.

Frivillige er frie og villige – til å gjøre det de vil.
Det må de få lov til å være, ellers dør frivilligheten ut.

Tiden som brukes på byråkrati er tid som kan brukes på mer frivillighet. Gjennomfør tiltak som forenkler søknadsskriving, rapportering og kontakt med kommunen.

Vis organisasjonene tillit og legg til rette for at de kan nå sine egne mål. Da når kommunen samtidig mange av sine mål.

Skap faste møteplasser for organisasjonene. Rådfør dere med frivilligheten. Gi kommunalt ansatte opplæring i frivillighetsmangfoldet, slik at de kan invitere flere folk til å bli med. Husk at frivillige ofte jobber, så møter må være etter arbeidstid!

Frivilligheten er "samfunnets vaktbikkje" og skaper bl.a. lokalsamfunnsutvikling, kunnskap, sosiale møteplasser, tilhørighet, demokratiopplæring og er helsefremmende.

Frie midler er en forutsetning for at frivilligheten kan vokse på egne premisser.

Tilrettelegg for bedre rekruttering av frivillige til organisasjonene. Ikke "stjel" de frivillige fra organisasjonene for å utføre kommunale tiltak.

Forutsigbare rammer skaper bærekraftig drift og utvikling i frivilligheten. Et eksempel er å legge til rette for lokaler som frivilligheten kan bruke.

FRIVILLIGHET
NORGE